

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Přípravy jednotlivých hodin:

1. hodina: Seznamovací	72
2. hodina: Skupinové kreslení.....	73
3. hodina: Obraz pro potěšení Měsíce	75
4. hodina: Pavučina plná vzkazů pro Měsíc	76
5. hodina: Kam se schovávají brouci	77
6. hodina: Naše podzimní město (tvorba asambláže)	79
7. hodina: Dračí toulání	80
8. hodina: Barevné povídání – jak si asi povídá podzim se zimou?	81
9. hodina: Naše ruce v rukavicích aneb příprava na zimu	83
10. hodina: Vůně zázračně léčivého čaje proti chřipce	84
11. hodina: Erb paní Zimy	86
12. hodina: Kouzlení s čarovnou hůlkou paní Zimy.....	88
13. hodina: Padá sníh (inkoust a zmizík).....	89
14. hodina: Příběh staré vánoční ozdoby	92
15. hodina: Příběh staré vánoční ozdoby -.....	93
16. hodina: Náš originální kalendář na rok 2013.....	95
17. hodina: Pranostika v obrázku.....	96
18. hodina: Zimní mandala	98
19. hodina: Rozkvetlá louka v zimě.....	100
20. hodina: Zima versus jaro.....	102

Příloha č. 2 – Obrazové přílohy k jednotlivým zrealizovaným hodinám:

Ukázky vizitek vytvořených v rámci seznamovací hodiny ve školní družině.....	104
Práce dětí v rámci skupinového kreslení ve školní družině.....	105
Práce dětí ze školní družiny v rámci hodiny Obraz pro potěšení Měsíce.....	108
Práce dětí ze školní družiny v rámci hodiny Pavučina plná vzkazů pro Měsíc.....	109
Práce dětí ze školní družiny v rámci hodiny Kam se schovávají brouci	110
Práce dětí z mateřské školy v rámci hodiny Obraz pro potěšení Měsíce	112
Práce dětí z mateřské školy v rámci hodiny Kam se schovávají brouci.....	113

Přípravy jednotlivých hodin

1. hodina: Seznamovací

Jelikož se bude jednat o první hodinu tohoto projektu, pojmu tuto hodinu jako úvodní a seznamovací, abychom se s dětmi navzájem trochu poznali. Zároveň jim ukážu, jak budou hodiny probíhat.

Cíle

Vzájemné seznámení.

Ukázat strukturu hodiny (viz níže), která bude stejná i v další dny.

Zadání

Dnes se vidíme poprvé, tak se navzájem představíme, ukážeme si teploměr nálady a nakonec si vyrobíme vizitky se jmény.

Průběh

Nejprve se s dětmi vzájemně představíme. Každý řekne své jméno a vlastnost, která jej nejen vystihuje, ale zároveň začíná stejným písmenkem jako jeho jméno. (např. malá Monika)

Pak si ukážeme teploměr nálady.

Za pomoci zvednutí ruky: nahore = výborná nálada

uprostřed = dobrá nálada

dole = špatná nálada

Tento teploměr si budeme s dětmi ukazovat pravidelně.

Dále si vyrobíme vlastní vizitky na stůl, abychom se mohli správně oslovovat. Děti se už asi budou navzájem znát, tyto vizitky budou užitečné hlavně pro mě. Proto budu chtít, ať si tam dají tu formu jména, která se jim nejvíce líbí a jak chtějí, aby je ostatní oslovovali. Je vhodné, aby si děti navzájem daly vědět, jak by chtěly, aby je druzí oslovovali.

Pomůcky

Čtvrtky A5, pastelky, fixy

Délka: 40 min

Postup v rámci jedné hodiny:

- příprava na výtvarnou činnost (úklid prostoru, příprava pomůcek)
- naladění se na výtvarnou činnost – tvůrčí atmosféru
- motivační úvod k tématu (pohádka, příběh...)
- výtvarná činnost
- reflexivní rozhovor s dětmi o jejich procesu tvoření, výtvorech, názorech a pocitech
- ukončení, shrnutí hodiny
- úklid pomůcek

2. hodina: Skupinové kreslení

V této hodině půjde o snahu vyzdvihnout a podpořit spolupráci všech dětí dohromady a tím i ukázat, že každý může do obrázku dát něco svého.

Cíle

Učit se improvizaci a rychlé reakci ve výtvarné sféře.

Procvičení schopnosti vpracování objektu do již rozpracovaného obrazu, tak aby zapadl do jeho celkové koncepce.

Rozvoj fantazie a estetického cítění.

Podpora spolupráce s ostatními.

Motivace

Děti, znáte hru na tichou poštu? Dnes zkusíme podobnou hru s kreslením. Budete pracovat dohromady a přeci každý zvlášť. Na konci vašeho společného kreslení budete mít tolik obrázků, kolik vás je. Na všech kresbách se podílí každý z vás. Jste zvědaví, jak to provedeme?

Zadání

Docílíme toho tak, že obrázky budete posílat. Sedněte si do kroužku, vyberte si každý jednu pastelku, kterou budete celou dobu kreslit. První prázdnou čtvrtku si do dolního okraje poznačte (nemusí to být podpis), obrázky budou tak dlouho kolovat dál, až se nám vrátí tento první. Vždy až řeknu, tak obrázek pošlete dál a budete kreslit na obrázku, který jste dostali. Aby každý obrázek vypadal jako jeden celek, snažte se reagovat na to, co na obrázku je, nějak ho doplňte, aby se váš výtvar do obrázku hodil.

Průběh

Děti sedí kolem dokola stolu, každý si vybere jednu barvu pastelky. Začnou kreslit na libovolné téma, obrázky vždy po určité době (na pokyn), pošlou dál a kreslí na dalším obrázku. Dokud se každému nevrátí ten první, který začal. Potom si společně všechny obrázky prohlédneme a řekneme si, co původně chtěly děti nakreslit a jak se jejich záměr kolováním změnil. Čím se konkrétně změnil? Jaký objekt daný obrázek změnil a dal mu jiný význam? Jak se jim při kolování obrázků pracovalo, jestli je vždy napadlo, co do obrázku nakreslí, co se tam bude hodit? Nebo jestli s tím měly potíže a konkrétně jaké? U kterého obrázku se nejvíce „natrápily“ a naopak, na kterém se jim nejlépe pracovalo? Jak se jim tvořilo „na čas“, jestli do mého pokynu odeslat obrázek dál, stíhaly nakreslit, to co chtěly?

Pomůcky

Čtvrtky, pastelky, fixy

Délka: 40 min

Podzimní hrátky s Měsícem a větrem

Jedná se o 3-dílný blok úkolů na aktuální téma podzimu. Bude se jednat zejména o práci s přírodními materiály. Všechny tři hodiny budou spojeny jednou hlavní motivační pohádkou a postupně vytvoříme tři různé úkoly dle pokračování pohádkového příběhu.

Úvodní motivační pohádka k celému bloku

O čem vyprávěl vítr

Jedno hezké podzimní odpoledne dováděl vítr mezi korunami stromů. Poletoval mezi stromy a hrál si s jejich listy. Žádný lístek nenechal bez povšimnutí ani krásný zelenožlutý list kaštanu, který ho zaujal krásným zbarvením. Snažil se ho shodit, ale list se držel pevně za řapík. Vítr se však nenechal odradit a foukal tak dlouho, až se list pustil a rozpustile poletoval mezi ostatními listy. Kolébal se, vířil a točil se spolu s větrem. Najednou se cítil svobodně a lehce. Byl to pro něj nádherný pocit. Byl rád, že se mohl konečně rozhlédnout kolem sebe. Podívat se na ostatní stromy, které hrají všemi barvami od žluté přes červenou až po sytě oranžovou. Byl to nádherný pohled. Škoda, že cesta dolů trvala jen krátkou chvíli.

Avšak ani na zemi se lístek nenudil. Večer si jej všiml Měsíc, zaměřil na něj své paprsky a lístek se pod jeho paprsky zatřpytil jako zlatý dukát. Měsíc najednou zatoužil

sestoupit z oblohy na zem a pohrát si s krásným listem. Listy a suchými plody by doplnil nebe plné hvězd a vytvořil tak krásný obraz. Hlídal ale stádo hvězd, jakmile by na chvilku odešel, určitě by se rozutekly. Proto se raději rozhodl jen posvítit na list, třeba si jej všimnou děti, které mu snad pomohou. A opravdu se list dětem na první pohled zalíbil a hned druhý den ráno se pustily do hry. Přidávaly k němu další listy i krásně červené šípky, různě je přesouvaly z místa na místo, zkoušely různé varianty, až vznikl krásný velký obraz a kaštanový list byl jeho součástí. Večer, když se Měsíc podíval z oblohy na Zem, nemohl uvěřit svým očím. Ve světle jeho paprsků se na Zemi rozzářil barevný koberec – jeho splněné přání.

(Při psaní této pohádky jsem se inspirovala pohádkou z knihy: Výtvarné čarování Slavík, Slavíková, Hazuková, 2003, s. 34. Pohádku jsem upravila, zkrátila a přizpůsobila dle svých potřeb, věku dětí a tematickým blokům).

3. hodina: Obraz pro potěšení Měsíce

V první hodině tohoto 3-dílného bloku budeme s dětmi vytvářet obraz z přírodních materiálů.

Cíle

Učit se tvůrčí práci s přírodními materiály.

Učit se výtvarnému vidění (barevné a tvarové kompozice ze suchých plodů a listů).

Rozvoj citlivosti pro výtvarné hodnoty v barvách a tvarech přírody.

Podpora tvůrčí spolupráce ve skupině.

Motivace

Měsíc šel s hvězdami spát. Děti, které si hrály s listem kaštanu, se rozeběhly sbírat další barevné listy k dalším hrám. Necháme je hrát a než se Měsíc vrátí na noční oblohu, zkusíme ho překvapit.

Zadání

Vytvořte pro Měsíc, bez barev a štětců, velký obraz z listů a plodů.

Průběh

Nejprve si děti vyslechnou úvodní pohádku a zadání k dnešnímu úkolu. Po té přistoupí k předem připravené hromadě listů a suchých plodů. Každý si najde své místo, kde

začne obraz vytvářet. Korigujeme děti, aby postupně vznikající jednotlivé obrazy propojovaly v jeden velký celek a zároveň neničily ostatním, kteří tvoří poblíž nich, jejich obrazy. Uprostřed celého obrazu je ten první žlutozelený kaštanový list. Až budou děti hotové, poodstoupí a podívají se na vzniklý barevný koberec. Pak si budeme povídat o tom, jak se jim tvořilo. Co je na listech a suchých plodech zaujalo? Co vidí na výsledném koberci z listů a suchých plodů? Jestli vidí něco konkrétního? Jestli se jejich práce navzájem propojují s ostatními (čím)? Podrobněji se zaměříme, jak tvořily z přírodnin, jestli je navazovaly těsně na sebe nebo jestli je dávaly volně a proč? Jak se jim pracovalo s ostatními dětmi? Domluvily se vždy, aby si navzájem neničily své výtvořky?

Pomůcky

Barevné listy, suché plody

Délka: 45 min

4. hodina: Pavučina plná vzkazů pro Měsíc

V druhé hodině tohoto bloku budeme pracovat opět s přírodními materiály, tentokrát v kombinaci s vlnou.

Cíle

Rozvíjet fantazii při „šifrování“ rozmanitých obsahů „vzkazů“ do výtvarné podoby.

Učit se výtvarnému citění a tvůrčímu přístupu s méně obvyklými materiály.

Rozvoj citlivosti pro vztahy k druhým nebo k přírodě na základě personifikace přírodních jevů („přítel Měsíc“)

Motivace

Měsíc měl velkou radost z obrazu, který mu vytvořily děti. Moc se mu líbil. Během prohlížení obrazu si všiml, že se mezi větvemi stromů něco zatřpytilo. Podíval se blíže a podivil se, byly to pavučiny. Zachytila se na nich večerní rosa, která odrážela jeho světlo. Vypadalo to, jako by na Zemi bylo spousta koberečků vyšívaných perlami a drahokamy. V pavučinách kromě kapek uvízly i barevné listy a tak vytvářely krásné barevné vzory. Vypadaly jako tajemný vzkaz. Měsíc se zaradoval, to je určitě nějaká zpráva od stromů, květin, lesní zvěře anebo možná od dětí...

Zadání

Děti, vzpomenete si, jak vypadají pavučiny, ve kterých se zachytí kapka rosy nebo lístek? Vytvořte pavučiny z klubek vlny a do nich uložte vzkazy z listí nebo z plodů. Pokud budete chtít, můžete si své vzkazy navzájem pošeptat.

Průběh

Děti si podle zadání vytváří na koberci pavučinky a do nich vkládají vzkazy. Záleží na atmosféře, jestli si budou navzájem šeptat vzkazy nebo ne. Jakmile své výtvořiny dokončí, podíváme se spolu na celý obrazec pavučin a vzkazů v nich. Budeme probírat s dětmi, jestli se jim takový koberec líbí. Co jim připadá zajímavé? Budeme si povídat, o tom, jaký asi Měsíc je, jak se s ním dá domlouvat. Co by mu asi udělalo radost a čím by naopak udělalo radost dětem? (Tento rozhovor může být pro děti vhodnou záminkou pro formulaci přání, která v nich zůstávají skrytá, ale o kterých by se mělo jednou za čas mluvit a uvažovat o nich). Jakým způsobem tvořily pavučiny, jestli je dělaly větší nebo menší. Jak tam vkládaly vzkazy a kolik jich tam je a proč?

Pomůcky

Suché plodiny, listy, bílé kamínky, červená a bílá vlna, nůžky

Délka: 30 min

5. hodina: Kam se schovávají brouci

V průběhu poslední hodiny tohoto bloku ukončíme podzimní povídání o přírodě. V této hodině si zejména procvičíme práci s tuší – rozvoj ve výtvarné činnosti.

Cíle

Rozvíjet cit pro barvy a tvary – struktura listů.

Učit se pracovat s barvou a rozvíjet kreslířské schopnosti.

Získání a rozšíření poznatků o podzimní přírodě.

Motivace

Věťtík si tak dlouho pohrával s listy na stromech, až je všechny rozfoukal a shodil na zem. Jakmile se však ocitly na zemi, už si s nimi nechtěl hrát. Odvál pryč a nechal je v klidu odpočívat. Netrvalo dlouho a listů si všimli brouci, kteří hledali skrýš před zimou. Velcí i malí, barevní i černí, hlavně rychle rychle, než je překvapí mráz. A tak prolézali barevným listím, že jim tu koukaly nožičky, tu vykukovaly krovky. Jindy zase

vykoukla hlavička s tykadly či dokonce vylezli celí ven a ještě trochu si chtěli užít posledních slunečních paprsků. Potom zalezli znovu do listů a už opravdu nevylezli a chystali se k zimnímu spánku.

Zadání

A co vy, děti, nevšimly jste si při sbírání barevných listů, že se tam pod nimi ukrývali nějakí brouci? Můžete je nakreslit.

Průběh

Děti sedí ve skupince v kruhu na zemi. Uprostřed jsou rozhozeny barevné listy. Během motivačního příběhu o broucích, si děti prohlížejí obrázky různých brouků. Potom si vyberou listy, které obtisknou na čtvrtku pomocí barev (min. 3 barvy na 1 list) tak, aby zaplnily celou plochu čtvrtky. Pak nechají barvu zaschnout. Během toho si mohou vybírat, jaké brouky nakreslí, jestli je nakreslí celé nebo jen část jejich tělíčka. Jakmile zaschnou barvy, vezmou si špejle a tuš a nakreslí do svých obtisknutých listů brouky. Nakonec si své hotové práce rozloží na určené místo a popovídáme si o nich. Budeme si všimnout, kdo nakreslil brouky celé, kdo napůl schované a jak? Jestli se jim podařilo napodobit barevnost listů pomocí temper? Dále se dětí ptáme, čeho si všimly na struktuře listů, co je zaujalo? Co je zaujalo při detailním pozorování stavby těla brouků? Která z činností jim šla lépe, jestli práce s barvami nebo práce s tuší? Jestli jsou spokojeny se svými obrázky, nebo by je chtěly upravit jinak?

Jelikož děti mají rády různé „skrývačky“, tato práce jim dává dobrou příležitost vžít se do broučího schovávání. Budeme si s dětmi povídat o jejich pocitech, které mají, když se mohou schovat do peřin, ukryt pod stolem. Také si můžeme s dětmi vyzkoušet, ve které části třídy by se cítily nejlépe, kdyby se měly jako brouci schovat před zimou. Jak by si svůj pelíšek zabezpečily. Kdo by je mohl navštěvovat.

Pomůcky

Různé tvary listů (nejlépe mírně vylisované), krycí barvy, vlasové štětce, černá tuš, špejle, čtvrtka A4

Délka: 1 hod

6. hodina: Naše podzimní město (tvorba asambláže)

V této hodině se budeme zabývat asambláží, neboli skládáním a propojováním předem vyhotovených věcných prvků. Vytvoříme ze stavebnic a hraček město. Postavené město zkusíme změnit na město, ve kterém právě začal podzim.

Cíle

Využití netradičního materiálu k volnému zapojení fantazie dětí.

Ověřování reálnosti představ dětí a jejich schopnosti vnímat symbolicky.

Procvičení vizuálně obrazného vyjádření pomocí hraček, objektů a přírodnin.

Učit se jak a čím změnit hotový výtvar, aby vyjadřoval podzimní atmosféru.

Uvědomovat si, jak na nás tyto změny působí.

Motivace

V minulých hodinách jsme se věnovali práci s přírodninami, zaměřili jsme se převážně na podzim v přírodě, jak ji dokáže změnit nebo jak jej vnímají broučci. Dnes pustíme podzim do města. Určitě každý s vás ví, jak vypadá město. Buď ve městě bydlíte, nebo chodíte do školy nebo jezdíte na nákupy či výlety.

Zadání

Dnes si takové město vytvoříme. Nejdříve si každý z vás postaví svůj domek, ve kterém by chtěl bydlet. A pak postupně domky propojíme cestami z kostek a postavíme ve městě základní instituce, které k životu potřebujeme. Až vytvoříme takovéto město, společně si jej prohlédneme a zkusíme jej změnit na město, ve kterém právě začal podzim.

Průběh

Během krátkého motivačního úvodu a zadání si děti prohlíží knihy a časopisy s různými stavbami domů. Po té si přisednou blíž k látkovému kruhu, kde jsou rozmístěny krabice se stavebnicemi jako stavební materiál. Každý si postaví v prostoru kruhu či mimo něj, takový dům, ve kterém by chtěl bydlet. Nakonec se domy propojí cestami, až vznikne společné město. Do kterého ještě postaví základní instituce, které k městu patří. Jakmile své město dokončí, budeme si o stavění a městě vyprávět. Společně si povíme, jak se nám město tvořilo. Zkusíme určit, zda se jedná o menší či větší město. Jestli by děti chtěly v takovém městě žít? Jestli je napadá nějaké jméno, které by se k městu hodilo? Dále se zaměříme na to, jak je město vytvořené, jestli má náměstí, jak daleko od sebe

jsou instituce, jestli domečky jednotlivých dětí tvoří ulice nebo jsou spíše umístěny samostatně? Jestli se podařilo domky přizpůsobit velikostně k autům a stromům?

Po té si vezmeme suché plody a listí a zkusíme město změnit na podzimní. Pak si budeme vyprávět, co se ještě ve městě během podzimu mění, co už třeba znázornit na našem městě nemůžeme. Jak na nás takové město působí? Jestli by jej chtěly děti dál upravovat. Jak by se jim v takovém městě žilo. Jaké by mu daly jméno? (Znovu stejná otázka, jen ze zajímavosti, zda budou mít děti tendenci návrhy na jméno města měnit).

Pomůcky

Látkový kruh, knihy a časopisy se stavbami domů, auta, panenky, dřevěné kostky, stromy, suché plody, listí...

Délka: 1 hod.

7. hodina: Dračí toulání

Pouštění draků k podzimu patří, tato hodina bude zaměřena na dračí téma. Děti budou vytvářet dráčky z ústřížků látek a z knoflíků.

Cíle

Rozvoj představivosti a výtvarného vnímání.

Rozvoj tvořivého myšlení a sebevyjádření.

Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností – vnímání, porozumění, mluveného projevu, vyjadřování.

Posílení přirozených poznávacích citů – zvědavost, zájem, chuť objevovat.

Motivace

„Děti, řekla vám někdy maminka, že lítáte jako draci? A víte, co to asi znamená? Můžete mi to předvést?“ Potom, co děti předvedou „dračí lítání“ a zklidní se, sedneme si s dětmi do kruhu a posíláme si mezi sebou červené klubíčko s dodatkem: „Drak vyletěl tak rychle, že po něm zůstala jen barevná čára stejně jako barevná linie z klubíčka.“

Zadání

Děti, přidržte si vlnu a pošlete klubko dál. Jakmile klubko postupně doputuje ke všem, řekneme si dál, co budeme dělat. Po té se podíváme s dětmi na vzniklé linie a zkusíme,

zde najít tvary, které vypadají jako dračí hlava, z kterých si pak každý vyzdobí svého draka.

Průběh

Vlnu si dítě vždy přidrží a klubko pošle dál, až se postupně dokutálí ke všem dětem. Linie vlny si děti prohlédnou z výšky a povídáme si o tom, co jim připomínají. Nakonec si každý z vytvořených ploch zkusí rozpoznat dračí hlavu, kterou si vyplní barevnou látkou a za pomoci knoflíků vytvoří oči, nos a pus. Dračí ocas dotvoří z ústřížků apod. Děti tvoří samostatně, ve dvojicích nebo v menších skupinkách, to záleží jen na jejich rozhodnutí. Během tvoření si povídáme o dracích a létání. Děti, kam byste se letěly podívat, kdybyste se na chvíli staly draky a mohly létat? Pouštíte doma s rodiči draky? A vyráběly jste si někdy draka samy? Jakmile vytvoří všichni svého draka. Podíváme se společně na všechny dráčky. Budeme si povídat o tom, jak se jim tvořilo. Jestli zahlédly ve spleti čar i něco jiného, na co by rády poukázaly. Zda tvořily samy či ve dvojici či ve skupince, případně jak se jim spolupracovalo. Dále si povíme, jak na děti „dračí shluk“ působí. Jak jednotliví dráčci vypadají, jestli se výrazně od sebe liší ať už velikostí či něčím jiným.

Další možné obměny a návaznosti

Dále s dětmi můžeme probrat, v jakých jiných souvislostech se ještě setkáváme s drakem. S drakem se mohou setkat v pohádkách. Jak bývá vyobrazený? Jaké jsou rozdíly mezi pohádkovým drakem a drakem, kterého pouštíme na podzim? Můžeme dětem vysvětlit a ukázat vyobrazení draka jako symbolu asijské kultury. Nebo přiblížit draka z legendy o svatém Jiřím a draku. Vyprávění doplníme obrázky.

Pomůcky

Červené klubko, odstřížky látek, knoflíky

Délka: 45 minut

8. hodina: Barevné povídání – jak si asi povídá podzim se zimou?

V této hodině budou děti malovat ve dvojici barvami, budou tak vyjadřovat komunikaci mezi sebou. Zároveň se naučí poznávat teplé a studené odstíny barev.

Cíle

Učit se rozlišovat studené a teplé odstíny barev.

Učení se zacházet s barvami jako prostředky pro vyjádření svých emocí, pocitů, nálady a postojů.

Rozvoj spolupráce především v oblasti komunikace a umění naslouchat druhému.

Rozvoj empatie k druhému.

Motivace

Jednou se stalo, že barvičky už dlouho nikdo nepoužíval, ani ty zimní ani podzimní. Barvičky z toho byly moc smutné a tak se rozhodly, že si vyjdou po bílém papíře na procházku samy. Nemohly se ale jen tak rozběhnout, kam by samy chtěly. To by se všechny smíchaly a vzájemně se zašpinily. Proto se domluvily, že budou opatrné a míchaly se jen dvě nebo tři najednou tak dlouho, až zaplnily celou plochu papíru.

Zadání

My si teď společně zkusíme podobnou procházku barviček nakreslit. Budete pracovat ve dvojicích a budete se také domlouvat tak, abyste se jako barvičky zbytečně nezašpinily. A budeme se domlouvat stejně jako barvičky, tedy beze slov. Rozdělte se do dvojic, do každé dvojice si vezměte jednu čtvrtku a usaďte se. Od teď už nesmíte mluvit. Stříhnete si, kdo bude malovat studenými barvami tedy zimními, ten druhý bude malovat teplými - podzimními. Gestem si naznačte, kdo bude malovat první a začněte. Malujte na střídačku tak, aby na sebe barevné skvrny navazovaly, jako kdyby si podzim povídal se zimou. O čem asi? Po každé, když domalujete skvrnu, položte štětec na stranu a koukejte, jak maluje kamarád/ka. Barevnými skvrnami postupně zaplňte celou plochu. Nepoužívejte slova ani piktogramy (popř. dětem vysvětlit). Můžete používat linie, skvrny apod. Zkuste se zamyslet, jak by vypadala linie znázorňující vztek a jak by vypadala linie znázorňující radost. Toto povídání bude časově omezené, až řeknu, tak rozhovory ukončíte (cca 5 minut).

Průběh

Děti sedí na zemi v kruhu, vyslechnou si motivační příběh o barvičkách. Potom jim ještě připomene zásady míchání barev a rozdílů mezi teplými a studenými odstíny. Pak se děti rozdělí do dvojic, každá dvojice dostane jednu čtvrtku. Ve dvojici pak pracují dle zadání. Na závěr si s dětmi povídáme o tom, jak probíhalo jejich společné malování.

Pobídneme je, aby vše ukazovaly přímo na obrázku a vysvětlovaly. Pak se jich ptáme dál: Jak byly spokojeny s barvou, kterou si vylosovaly? Jestli si během „barevného rozhovoru“ rozuměly a o čem si asi povídaly? Jak se jim komunikovalo beze slov? Jak se jim pracovalo?

Pomůcky

Čtvrtky A4, vodové a temperové barvy, misky na vodu

Délka: 40 minut

9. hodina: Naše ruce v rukavicích aneb příprava na zimu

V této hodině budeme dělat frotáž svých rukou a následně frotáž rukavic. Po té do vzniklých struktur obkreslíme své dlaně. Jedná se o to, aby si děti lépe uvědomily tvary lidské ruky a rozdílů ve ztvárnění rukou a rukavic. Ruce budou vnímat nejprve hapticky a po té zrakově. Půjde o práci ve dvojicích.

Cíle

Procvičení vizuálně obrazného vyjádření lidské ruky a rukavice (linie, tvar, objem) pomocí frotáže a kresby (obkreslení).

Haptické a zrakové vnímání ruky.

Práce se strukturou, vzniklá struktura ruky a rukavice, následné dotvoření pomocí obrysu ruky a rukavice.

Uvědomění si rozdílů ve znázornění ruky a znázornění ruky v rukavici a následné porovnání (zvětšení, ruka uvnitř, proměna materiálu – povrch pletený, kožený).

Podpora spolupráce ve dvojicích.

Motivace

Zima se nezadržitelně blíží a s ní přicházejí změny nejen v počasí, ale i v našem oblékání. Už teď nemůžeme vyběhnout ven jen v tričku jako v létě. S blížící se zimou se oblékáme stále důkladněji a tepleji. Nezapomínáme ani na své ruce. Dnes se jim budeme věnovat, nejprve pomocí frotáže získáme jejich strukturu na papír. To samé uděláme s rukavicemi, které tu máme. Po té pastelkami dotvoříme obrysy obkreslením rukou. Následně se společně podíváme na rozdílů mezi frotážemi rukou a rukavic. Ještě než začneme, trochu se protáhneme. Chodte pomalu po třídě, klidně můžete trochu poskočit. Všimněte si svých rukou. Co dělají při vašem pohybu? K čemu všemu

potřebujeme své ruce? Jaké znaky jimi umíte ukázat? Po krátkém uvolnění si sedneme s dětmi do kruhu. Děti si sednou tak, aby se dlaněmi opíraly o zem. Teď si sesedneme blíž k sobě, abychom všichni viděli na své ruce, kdo chce, může se dotýkat i rukou ostatních. Všimněte si, jaké má kdo ruce, v čem se liší od těch vašich a naopak v čem jsou stejné?

Zadání

Dnes uděláme frotáž rukou, rozdělte se do dvojic. Každá dvojice si vezme jeden arch papíru, každý si zvolte jednu barvu pastely, kterou budete frotáž provádět. Na ruku si položte papír, kamarád/ka ve dvojici bude přetíráním nadrcenými suchými pastely přenášet strukturu ruky na papír. Vzájemně se vystřídejte. To samé udělejte s rukou, kterou obléknete do rukavice. Na závěr až budete mít na papíře struktury rukou i rukavic, obkreslete do nich navzájem své ruce. Pak můžete rukavice ještě ozdobit dle své fantazie.

Průběh

Děti nejdříve chodí po třídě dle pokynů. Po krátkém motivačním rozhovoru si sednou do kruhu. Rozdělí se do dvojic a vytváří frotáže rukou a rukavic dle zadání. Jakmile budou hotovy, budeme si povídat o tom, jak se jim pracovalo ve dvojicích. Co je na jejich rukou zaujalo a jakých si všimly rozdílů u druhého z dvojice. Jak se jim dařilo ruku „obléknout“ do rukavice. Jestli jsou se svoji rukavicí spokojeni. Jestli se snadno domluvily ve dvojici během frotáže i obkreslování. Společně si budeme všimnout jednotlivých rukou a rukavic, jak jsou vytvořené. Jestli by je děti raději tvořily nějakou jinou technikou a pokud ano, tak kterou. Dále se podrobněji zaměříme na rozdíly mezi strukturami rukou a rukavic a mezi jejich obrisy.

Pomůcky

Archy papíru na stříhy, suché pastely, rukavice (různé druhy), pastelky

Délka: 1 hodina

10. hodina: Vůně zázračně léčivého čaje proti chřipce

V této hodině se pokusíme s dětmi znázornit vůni léčivého čaje pomocí barev.

Cíle

Procvičení vizuálně obrazného vyjádření čichových podnětů – znázornění vůně čaje.

Rozvoj výtvarné představivosti a možnost pro vyjádření subjektivních pocitů.

Vyzkoušení si abstraktního způsobu vyjadřování.

Motivace

Děti, určitě jste už byly někdy nemocné. A víte tedy, jaké to je mít rýmu, kašel nebo teplotu. Určitě vám maminka nebo někdo jiný vařili čaje. Pamatujete si na vůni takového čaje? Teď máme období, ve kterém se nachlazení a chřipky vyskytují častěji než v jiných měsících. Abychom toto období ve zdraví přečkali, uvaříme si dnes tady spolu takový zázračný čaj, který by nás vyléčil. Zpřijemníme si dnešní hodinu jeho neodolatelnou vůní. Tady mám krabičky s bylinkami, z kterých se čaje připravují a krabičky s už hotovými sypanými čaji. Přivoňte si ke krabičkám, ať zjistíte, jestli se vám nějaký čaj nebo bylinka vybaví a který vám voní nejvíce.

Zadání

Dnes si zkusíme takovou vůni zázračného léčivého čaje nakreslit. Jak by asi takový čaj voněl? Z jakých ingrediencí by se asi takový čaj připravoval? Zkuste pomocí pastel na papíře vyjádřit, jak se taková vůně léčivého čaje line. Zkuste vyjádřit, o jakou se jedná vůni např. svěží, hutnou... Zkuste také vyjádřit, jak vás vůně oslovila, tedy pokud vás bouchla přímo do nosu, nebo štípe v nose. Pak se společně na všechny vaše vůně podíváme a „přivoníme“ si k nim.

Průběh

Během motivačního úvodu si děti mohou přivonět ke všem krabičkám s bylinkami a čaji, zkouší hádat obsah krabiček a vypráví si společně o vůni a čajích. Po té se pustí do malování vůně. Krabičky s čaji a bylinkami budou otevřeny uprostřed kruhu po celou dobu jejich malování pro lepší dotvoření atmosféry. Jakmile budou mít své vůně hotové, budeme si s dětmi povídat o jejich tvorbě. Zejména o tom jak se jim dařilo vůni vyjádřit. Jak na ně všechny vůně působí. Po té se zaměříme na porovnání jednotlivých vůní, které barvy převažují. Jak se jim podařilo znázornit plynutí vůně, jestli pokrývá celou plochu čtvrtky nebo jen část. Jestli je čaj z konkrétních bylinek, pokud ano z kterých? Změnila by se nějak vůně, kdyby v čaji byl ještě med nebo citron? A jak by se změnila?

Pomůcky

Suché pastely, krabičky s jednotlivými čaji a bylinkami, z kterých se připravují léčivé nápoje, čtvrtky A3

Délka 40 minut

Paní Zima na plese

Jedná se o 3-dílný blok, který je spojen příběhem o paní Zimě. Nejprve budeme vytvářet erb paní Zimy, ve druhé hodině budeme dělat empaketáž zvolených předmětů a ve třetí hodně ztvárníme proces „sněžení“.

Úvodní motivační pohádka k celému bloku

Paní Zima na plese

Pomalou začíná plesová sezóna. Letos se rozhodla i paní Zima, že půjde na ples. Není to ale obyčejný ples. Koná se příští týden a je to ples pro všechny roční období, mohou se jej tedy zúčastnit všichni skřítkové tedy podzimní, zimní, jarní či letní, víly, pan Slunce, pan Podzim i pan Jaro a spoustu dalších bytostí, které pan Rok zaměstnává. Paní Zima ještě nikdy na takovém plese nebyla. Podmínkou účasti tohoto plesu bylo přinést sebou svůj erb.

„Jenže já žádný erb nemám, a co to vlastně erb je a jak vypadá?“ Zeptala se paní Zima hlavního organizátora plesu. „Paní, to je přeci znak, který má

vystihovat Vás a hlavní znaky Vašeho poslání na zemi.“ Odpověděl jí organizátor. Paní Zima odjela domů do svého ledového zámku a dlouho o tom přemýšlela. Po dlouhém dumání najednou vykřikla „Ale to je přeci jasné, už to mám. Sníh a mráz – vezmu sebou pár sněhových vloček a je to.“ Paní Zima se tedy krásně ustrojila na ples, oblékla si svoje sváteční sněhově bílé šaty s modrými volány a do ledové kabelky si vzala hrst sněhových vloček. Jakmile však přišla na ples a chtěla svůj „erb“ ukázat. Všichni se jí vysmáli. Takhle přeci erb nevypadá. Nešťastná paní Zima jela domů s nepořízenou, byla velmi zklamaná a to se na ples tak moc těšila.

11. hodina: Erb paní Zimy

V této hodině se zaměříme na hlavní znaky erbu, jak erb vypadá, co znázorňuje a jaký má význam. Vytvoříme velký erb paní Zimy. Bude se jednat o kolektivní práci.

Cíle

Rozvoj smyslové citlivosti - uspořádání objektů do jednoho celku.

Rozvoj jemné motoriky – vystřihování, lepení.

Rozvoj prostorové představivosti – vystřihování vloček ze skládaného papíru.

Podpora spolupráce – zapojení celé skupiny do tvorby, možnost seberealizace pro každého.

Zadání

Děti, co myslíte, pomůžete paní Zimě? Vytvoříte erb zimy, aby se i paní Zima mohla zúčastnit dalšího plesu, který se bude opět konat již příští týden? Paní Zima tu nechala pár sněhových vloček. Zkusíme z nich erb vytvořit. Erb je barevný znak, který může vyznačovat konkrétní znaky osobnosti či rodu. Obce a města mají také svůj erb. Zde si můžete jednotlivé erby prohlédnout. Erb paní Zimy vytvoříte pomocí vloček, které nám tu paní Zima nechala. Z nich poskládejte symboly typické pro zimu. Protože je jich asi málo, přidělte si další pomocí vystřihování ze složeného bílého papíru. Zde je tmavě modrý arch papíru, na něj lepte vločky tak, aby vytvořily symboly typické pro paní Zimu a její práci na zemi.

Rozdělení jednotlivých činností necháme na dětech. Pokud děti výrobu vloček pomocí vystřihování papíru neznají, postup jim ukážeme nebo předem připravíme více vloček.

(Informace o erbu jsem čerpala z: Wikipedie/erb. [online]. Poslední editace 3. 4. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Erb>)

Průběh

Děti si nejdříve vyslechnou motivační příběh, během zadání si prohlížejí erby měst, obcí a šlechtických rodů. Po té společně vytváří erb pomocí papírových vloček, které lepí na arch papíru. Děti rozdělíme do skupinek (4-5 dětí). Rozdělení jednotlivých činností, zvolení symbolů, velikost a množství vloček necháme na dětech. Jakmile erb dokončí, společně si stoupneme dokola kolem všech erbů tak, aby všechny děti dobře viděly. Povídáme si nejprve o erbech. Jaké zvolily symboly a proč? Necháme děti, aby na erbech ukazovaly jednotlivé symboly a vysvětlovaly je. Kolik vloček spotřebovaly. Jestli jsou vločky stejné nebo každá jiná. Zaměříme se na velikosti vloček. Po té se zaměříme na spolupráci. Ptáme se dětí, jak se jim spolupracovalo s ostatními. Jak se na symbolech domluvily. Kdo vyráběl vločky, kdo lepil a jestli jim činnosti vyhovovaly.

Jak se jim tvořil erb v takové skupině? Jestli si myslí, kdyby měla paní Zima také tolik pomocníků, že by erb vytvořila snadněji. Jak na něj erb působí? Jde z něj zima? Pokud ano, čím to asi může být?

Pomůcky

Ukázky různých erbů, vystřižené papírového vločky, velký arch tmavě modrého papíru, lepidlo, nůžky, bílé papíry A4, A5

Délka: 45 minut

12. hodina: Kouzlení s čarou hůlkou paní Zimy

V této hodině volně pokračujeme v bloku a „necháme zamrazit“ libovolně zvolené předměty. Vyzkoušíme netradiční techniku – empaketáž.

Cíle

Pomocí empaketáže se podrobněji zaměříme na jednotlivé tvary.

Uvědomit si, do jaké míry nás může ovlivnit design a barva předmětu.

Podpora estetického cítění, výtvarného vidění a představivosti.

Rozvoj jemné motoriky.

Všímat si proměn předmětů během empaketáže, porovnávání předmětů před empaketaží a po ní.

Prostor pro zamyšlení nad změnami úhlu pohledu na daný předmět empaketáže.

Získání osobních zkušeností s netradiční technikou.

Motivace

Děti, vzpomínáte, jak jste paní Zimě pomohly s erbem? Mám pro vás od ní vzkaz. Na plesu měla velký úspěch s erbem, který jste pro ni vyrobily. Je moc ráda, že se plesu mohla nakonec zúčastnit a to jen díky vám. Protože se vám chce teď něčím odvděčit, půjčila nám na vyzkoušení kouzelnou hůlku, kterou používá k zamrazení věcí či k vytvoření sněhu. Co vy na to vyzkoušíme ji tady ve třídě?

Zadání

Rozhlédněte se po třídě a přineste každý jeden předmět, který chcete nechat zmrazit.

Ještě než začneme se zamrazováním, pozorně si prohlédněte všechny předměty připravené ke zmrazení. Tady máte připraveny role bílého papíru. Zkuste každý ten svůj

vybraný předmět zabalit do papíru tak, aby nebyl vůbec vidět. K přichycení papíru si můžete pomoci lepicí páskou, snažte se ji ale používat, co nejméně. Více přemýšlejte nad tím, jak pracovat s papírem tak, aby dobře na předmětu držel sám o sobě. Jakmile budete mít předmět zabalený, poležte jej na zem doprostřed kruhu, kde jsme seděli.

Průběh

Jakmile děti přinesou zvolené předměty. Vysvětlíme jim postup empaketáže. Ještě než začnou zabalovat, pobídneme je k většímu zamyšlení se nad předměty v kruhu. Co znamenají, jaký mají ve třídě význam a jestli mají takhle dohromady něco společného, tedy kromě toho, že z nich za chvíli budou umělecká díla. Pak se pustí do empaketáže. Po té všechny předměty vrátíme zpět do kruhu. Opět se na ně podíváme. Co znamenají? Jak vypadají? Co mají společného? Čím naopak každý předmět vyniká oproti ostatním? Teď když jsou zabalené, mohly by vyjadřovat něco úplně jiného? Pojmenujeme si jednotlivé tvary. Po té se zaměříme na empaketáž. Setkaly se s ní již někdy? Jaké měly během balení pocity? Co je během práce zaujalo? Všimly si u běžně známého předmětu, něčeho nového, čeho si předtím nevšimly? Dá se tedy na předmětech, které nás dennodenně obklopují, při bližším zkoumání nalézat stále něco nového? Může to, jak na nás předmět působí, ovlivnit i naši náladu a naopak?

Pomůcky

„Kouzelná“ hůlka k motivačnímu úvodu, role úzkého papíru nebo šicího papíru, papírová lepicí páska, nůžky

Délka: 45 minut

13. hodina: Padá sníh (inkoust a zmizík)

V této hodině budeme imitovat padání sněhu pomocí zmizíku a inkoustových barev. Zaměříme se především na průběh tvorby, změny díla a schopnosti vyjádření tohoto přírodního jevu.

Cíle

Procvičení obráceného postupu kreslení - nejprve nabarvení celé plochy, po té kreslení pomocí zmizíku.

Práce s kontrasty.

Uvědomění si během práce nápodobu sněžení - zpomalení a neobvyklé zažití procesu, se kterým se běžně v přírodě setkáváme.

Získání jiného náhledu na sních, sněžení ... zázrak přírody.

Podpora hledání estetična a inspirace pro výtvarné vyjádření v každodenním životě (v přírodě), podpora vlastní subjektivity.

Motivace

V minulé hodině jsme tu měli mráz, pár předmětů nám tu zamrzlo, vzpomínáte? Dnes sem pro změnu pustíme sních, bude tu sněžit. Ptáte se jak? Už asi tušíte, že to nebude jen tak obyčejné sněžení. Vybavte si, kdy naposledy sněžilo, jak to vypadalo, jak jste se cítili a kdybyste mohli být sněhovými vločkami, jak byste poletovali? Kdo chce, může se proběhnout po třídě jako poletující sních.

Zadání

Aby bylo vůbec na co sněžit, nejprve si vytvoříme plochu pro to naše sněhové řádění. Nejprve nabarvíte inkoustem čtvrtku. Můžete použít jakoukoliv inkoustovou barvu (modrou, červenou či zelenou) záleží na vaší fantazii, co necháte zasněžit, jestli zelenou louku, zamrzlou hladinu rybníka či úplně jinou oblast, kterou ve vás barva evokuje. Jakmile barva uschne, vezměte si zmizík a zkuste na papír „sněžit“. Nechte volný průběh tvorby. Pokud budete chtít, můžete práci znovu natřít, pozorujte, co to udělá.

Průběh

Během motivace a zadání se snažíme v dětech vzbudit vzpomínky na sněžení. (Samozřejmě pokud by zrovna v tento den sněžilo, bylo by vhodné jít nejdříve s dětmi na procházku). Po té se pustí do tvorby. Jakmile svoji tvorbu dokončí. Položí všechny zasněžené výkresy tak, abychom na ně všichni dobře viděli. Zaměříme se na jejich vzhled. Vidíme na výkresech něco konkrétního? Co nám jednotlivé práce připomínají? Jak na vás působí? Těšíte se na sních? Poznáme z jednotlivých prací, na které ještě sněží a na které již přestalo sněžit? Jak se vám pracovalo s touto technikou? Připadalo vám během práce, že sněží? Dařilo se vám napodobit sněžení? Děti, jaké jste měly během práce pocity? Připomnělo vám to něco konkrétního a co?

Pomůcky

Čtvrtky A4, inkoust (různé odstíny), zmizík

Délka: 45 minut

Příběh staré vánoční ozdoby

Jedná se o dvoudílný blok, který je spojený příběhem s vánočním motivem. V první hodině nejlépe před Vánoci budeme vyrábět vánoční strom, který bude celý z papíru. Jedná se kolektivní práci. V druhé hodině po Vánocích namalujeme vánoční hudbu.

Úvodní motivační pohádka k celému bloku

Příběh staré vánoční ozdoby

Jednou před Vánoci během obyčejného všedního odpoledne, podobného tomu dnešnímu, se nad městem objevila vánoční nálada. Znáte ji? Možná vás letos už také potkala... Vánoční nálada se rozšířila všude. Maminky začaly s velkými domácími úklidy nebo se pustily do pečení cukroví. Ve výlohách obchodů zářily vánoční ozdoby, v obchodech svítila barevná světýlka a hrály koledy. Vánoční nálada byla vidět téměř všude. Jednoho večera, když už všechna světla v oknech zhasla, protáhla se vánoční nálada i do malého obchůdku s vánočními ozdobami. Začala probouzet krabice, ve kterých spaly různé vánoční ozdoby. Z jedné se ospale ozývaly slaměné ozdoby, z druhé zase opatrně vykukovaly dřevěné. Vánoční nálada nenechala v klidu ani ozdoby skleněné, papírové i ty další. Vzbudila je všechny, však bylo na čase, aby se všechny probudily. Vždyť už Vánoce za chvíli budou klepat na dveře. Protřely si oči a rozhlédly se kolem sebe, co se to vlastně děje. Jakmile poznaly, že se blíží jejich slavnostní den, začaly se předhánět, která z nich se dostane na vánoční stromeček jako první. Ale jak? Všechny se na stromeček nevejdou a dohromady by jim to všem přeci neslušelo.

Tu se ale probudila ta nejstarší z nich, velká slaměná hvězda, kterou každý rok usazovali v obchodě na špičku vánočního stromu. Pustila se do vyprávění, co už za svůj život viděla i slyšela. Ostatní ozdoby se rychle zklidnily a zaujatě poslouchaly. Dozvěděly se tak o vůni vánočního cukroví, o vánočních kaprech, o jiskřičkách v očích dětí, které se jim rozzáří, jakmile objeví doma krásný vánoční stromeček s dárky pod ním. Také vyprávěla o lidech, jak se na sebe usmívají, užívají si vánoční pohodu a klid. V tu chvíli se otevřely dveře obchodu. Ozdoby se zklidnily. Těšily se, kdo si je koupí, aby také mohly zažít tu vánoční atmosféru, pohodu a klid. (Inspirace pohádkou z knihy: Výtvarné čarování, Slavíková, Slavík, Hazuková, 2003, s. 51)

14. hodina: Příběh staré vánoční ozdoby - originální vánoční strom (před Vánoci)

V této hodině děti vytvoří papírový vánoční strom včetně řetězů a ozdob. Jedná se o kolektivní práci.

Cíle

Rozvoj výtvarné představivosti při prostorovém vyjádření stromu pomocí barevného papíru.

Procvičení výtvarných technik – stříhání, trhání, ohýbání, mačkání.

Podpora kolektivní spolupráce a efektivní komunikace.

Motivace

Děti také se už těšíte na Vánoce a vánoční stromeček? A víte co, tak si to čekání zkrátíme a zpříjemníme. Pustíme si vánoční náladu i k nám do třídy, co vy na to?

Zadání

Vytvoříme náš vánoční strom a nebude to jen tak ledajaký strom, bude celý z papíru. Pak jej společně ozdobíme. Ozdoby i řetězy vyrobíme také z papíru. Z čeho se vlastně skládá stromek? Z větví a kmínku. Kmínek už máte připravený v květináči a větve vytvoříte z pruhů papíru, které budete na tyčku navlékat. Začnete těmi nejdelšími a postupně je budete zkracovat směrem ke špičce. Větve dávejte do všech stran, lépe tak dosáhnete požadovaného tvaru. Každý si vytvořte jednu papírovou ozdobu. Způsob výroby záleží na vás, můžete papír zmačkat do požadovaného tvaru, vystříhnout tvar z papíru atd. Jakmile budete mít ozdobu hotovou, nalepte ji na stromek. Do ozdoby můžete pošeptat, co si přejete, aby u vás doma o Vánocích ozdoba viděla. Pokud budete chtít, můžete si o svých přáních povídat.

Na závěr vytvoříme papírový řetěz. Nejdříve budete potřebovat stejně silné a dlouhé papírové proužky, které pak budeme slepovat v oválky a spojovat tak do sebe, až vznikne papírový řetěz. Barvy proužků libovolně kombinujte.

Průběh

Děti sedí v kruhu na zemi a poslouchají příběh o staré vánoční ozdobě. K lepší dramatizaci pohádky můžeme použít slaměnou vánoční hvězdu a pár jiných vánočních ozdob různých druhů, které si mohou děti prohlédnout. Pak jim vysvětlíme postup, jak vánoční strom z papíru vytvoří. Každý si může zvolit činnost, která mu vyhovuje.

Jakmile bude stromek dodělaný, vyrobí na něj děti papírové ozdoby, každý jednu a po té společně vyrobí papírový řetěz. Jakmile bude stromeček nazdobený, posadíme se dětmi kolem něj a budeme si povídat. Nejprve se zaměříme na výrobu stromku, ozdob a řetězu. Na to, jak se jim stromeček vyráběl. Zda je více bavilo lepení, stříhání nebo navlékání větví. Jestli je napadl i jiný postup, jak by se dal stromek z papíru vyrobit. Jaký postup pro výrobu ozdob si děti zvolily a proč. Jak si rozdělily činnosti během výroby řetězu. Po té na spolupráci, jak se jim pracovalo ve skupině. Jestli se vždy domluvily. Jestli jim činnost, kterou si zvolily, vyhovovala. Po té se zaměříme na ozdoby respektive, jestli jim pošeptaly svá přání, pokud chtějí, mohou je říct ostatním, ale nemusí. Jestli už ta vánoční nálada dorazila i k našemu netradičnímu papírovému stromečku do naší třídy. A jak taková vánoční nálada asi může vonět, jakou by asi měla barvu?

Pomůcky

Kmínek stromečku (květináč naplněný pískem nebo kamínky k upevnění tyčky či silnější větve), barevné papíry různých formátů (více odstínů zelené), barevné lepicí papíry, lepidlo, štětce (špejle) k nanášení lepidla, nůžky, slaměná vánoční hvězda k dramatizaci pohádky

Délka: 1 hod

15. hodina: Příběh staré vánoční ozdoby - barevná vánoční hudba (po Vánocích)

V druhé hodině vánočního bloku budou děti malovat vánoční hudbu.

Cíle

Rozvoj smyslové citlivosti, vizuálně obrazné vyjádření sluchových podnětů.

Rozvoj dovednosti práce s barvou.

Posilování soustředěnosti na výtvarnou činnost.

Motivace

Pamatujete si na příběh o staré vánoční ozdobě, který jsme si před Vánoci vyprávěli? Vánoce jsou již za námi. Děti, určitě vás také navštívila vánoční nálada a měly jste doma krásné Vánoce. Náš papírový vánoční stromek tu pořád máme, využijeme jej a ještě se k Vánocům vrátíme. Jsou to přeci krásné svátky. Společně si na ně ještě zavzpomínáme. Každý si pohodlně lehněte ke stromečku a zavřete oči, nechte si za

zavřenými víčky promítat krásné sny, třeba o dárcích, které jste dostaly nebo o vánočním stromečku či vůni vánočního cukroví od maminky. Aby se vám lépe vzpomínalo na Vánoce, pustíme si k tomu vánoční skladbu – Alžbětinskou serenádu.

Zadání

Po skončení skladby necháme děti ještě chvíli rozjímat. Po té se přesunou k předem připraveným stolečkům s potřebnými pomůckami. Pustíme si hudbu znovu, teď ji budete nejen poslouchat, ale také při ní i malovat. Zaposlouchejte se do tónů skladby, poznáte, že vás samy povedou. Malujte v klidu a pohodlně a vnímejte krásu barev a tónů. Nemalujte vánoční motivy, ale hudbu. Zkuste zachytit její rytmus, melodii, barvy, plynutí, výrazné tóny atd.

Průběh

Po krátkém připomenutí vánočního příběhu a vzpomínce na Vánoce, pustíme vánoční skladbu pro navození atmosféry. Po poslechu se děti přesunou ke stolečkům, kde již budou připraveny potřebné pomůcky k malování. Během malování budou znovu poslouchat vánoční skladbu. Snažíme se děti povzbuzovat v tomto způsobu výtvarného vyjadřování, pro mnohé z nich to může být náročnější. Vedeme děti k soustředěnosti na hudbu a celkové uvolněnosti při výtvarném projevu. Jakmile budou děti se svými malbami hotovy, sesednou si opět kolem stromečku a výtvořiny si seskupí doprostřed tak, aby na ně všechny dobře viděly. Po té si budeme o jejich tvorbě povídat. Pro mnohé z nich se může jednat o první zkušenost s vyjadřováním na základě hudby. Zaměříme se tedy zejména na to, jak se jim tvořilo. Jestli je hudba vedla. Jestli jim tento způsob malby vyhovoval. Kterou jinou hudbu by si chtěly namalovat. A když se podívají na všechny výtvořiny, jestli je z nich cítit vánoční atmosféra nebo vánoční hudba. Co během tvoření prožívaly a jak se cítily.

Pomůcky

Nahrávka skladby Alžbětinská serenáda či jiných vánočních písní (více nahrávek za sebou), vodové barvy, štětce, kelímky na vodu, čtvrtky A3, A4

Délka: 45 minut

16. hodina: Náš originální kalendář na rok 2013

V této hodině budou děti vytvářet kalendář pomocí kombinace dvou technik: koláž a dokreslování. Každý bude zpracovávat jeden měsíc. (Základní typ kalendáře, lze přizpůsobovat počtu dětí, při menším počtu mohou děti zpracovávat více měsíců, při větším počtu mohou vytvářet čtrnáctidenní kalendář ...)

Základním cílem, kromě výtvarných cílů, je mít ve třídě společný výtvar výtvar všech dětí, který můžeme používat po celý rok.

Cíle

Procvičit si kombinaci technik: koláž a dokreslování.

Umět se dohromady s ostatními shodnout na výsledném harmonickém formátu (velikost obrazů v daném měsíci, styl).

Přizpůsobit se, sladit své představy, mluvit o nich, prosadit si je.

Naučit se vždy z každého tématu (měsíc) vypíchnout symbolickou věc, která je pro něj typická.

Rozvoj spolupráce, efektivní komunikace a koordinace postupu v rámci celé skupiny.

Motivace

Začíná nový rok a s ním nastal čas i pro nové věci. Děti, jestli pak víte, co všechno se s novým rokem mění? Odpovědi doplníme o další příklady... například nové známky na popelnici, zvykáme si na jinou číslici v datu a také je na čase pověsit nový kalendář. K čemu vlastně kalendář slouží? Doma už asi aktuální kalendáře pro tento rok máte. Tady ve třídě máme pořád ještě ten z loňského roku. Nový kalendář tu bude viset opět po celý rok, co byste řekly tomu, kdybychom si takový kalendář společně vyrobili? Bude to práce nás všech a až do příštího roku, bude zdobit naši třídu a dělat nám radost. Až bude kalendář hotový, můžeme tam vyznačit důležité akce, které se nás budou tento rok týkat.

Zadání

Kalendář budete vytvářet společně. Nejprve se tedy mezi sebou domluvte, jaký měsíc bude každý z vás vytvářet. Společně dbejte na to, abyste dodrželi stejné hlavní znaky kalendáře na jednotlivých stránkách např. jako je velikost místa pro obrázek, styl, barevná vyváženost. Také se domluvte, kdo bude vytvářet titulní stranu, může vás být více.

Jednotlivé měsíce vytvoříte pomocí kombinace technik: koláže a dokreslování. Z různých časopisů, vystříhnete symbol, který se tematicky pojí s daným měsícem, nalepíte jej na čtvrtku a poté obrázek domalujete dle své fantazie. Následně do dolního okraje každého listu nalepíme předtištěné štítky s jednotlivými dny v měsíci. Nakonec všechny měsíce a titulní stranu sešijeme dohromady.

Průběh

Po motivační diskusi a vysvětlení postupu se děti pustí do výroby kalendáře. V této hodině bude velmi záležet na domluvě dětí a schopnosti spolupracovat. Snažíme se je tedy vést k nekonfliktní a tvůrčí atmosféře. Na konci pomůžeme dětem se sešitím kalendáře. Jakmile bude kalendář dokončený, sednou si děti, tak aby všechny pohodlně na kalendář viděly. Společně si jej prohlédneme a pohovoříme o něm. Konverzaci zaměříme především na spolupráci a kolektivní tvorbu. Jak se jim společně tvořilo. Jak se domluvily. Naskytly se nějaké problémy? Vyhovovala jim tato kolektivní práce nebo by radši pracoval každý sám? Také se zaměříme na vzhled kalendáře. Co nám napovídá titulní strana? Prohlédneme si jednotlivé měsíce, jaké zvolily symboly pro ně typické a proč? Jak jim vyhovovala kombinace technik. Zda by chtěly vytvářet kalendář jinou technikou, případně jakou. Na závěr společně zvolíme místo, kam kalendář zavěšíme.

Pomůcky

Různé časopisy a noviny, nůžky, lepidlo, štětce (špejle) k nanášení lepidla, pastelky, fixy, mastné pastely, předtištěné štítky s měsíci a jednotlivými daty, jutový provázek na svázání (sešítí), děrovačka, čtvrtky A3

Délka: 2 hodiny

17. hodina: Pranostika v obrázku

Volně navážeme na předchozí hodinu, připomeneme téma kalendářů. Tentokrát se zaměříme na pranostiky, které se vztahují k měsíci lednu případně k zimě. Děti budou mít možnost vyzkoušet si převést text (pranostiku) do obrázku.

Cíle

Procvičení vizuálně obrazného vyjádření – ilustrace textu.

Učit se výtvarně vyjádřit vztahy a souvislosti určitých jevů v přírodě.

Rozvoj kreslení – vyjádření nějakého děje, času a vztahu mezi nimi.

Rozvoj výtvarné představivosti.

Motivace

Na Nový rok o slepičí krok.

Na Tři krále o skok dále.

Na Hromnice o hodinu více.

Jsou-li v lednu na cestách tlusté ledy, podaří se výborně zelí.

Co leden sněhem popráší, to únor s vichrem odnáší.

Hojný sníh v lednu, málo vody v dubnu.

Jaký leden, takový červenec. Leden červenci se rovná.

Mnoho sněhů v lednu, mnoho hřibů v srpnu.

Přečteme dětem výše uvedené pranostiky, zároveň dětem vysvětlíme, jak pranostiky vznikaly, jakou mají funkci dnes a jak je můžeme používat. Zároveň se ptáme, zda se s nimi již setkaly, zda znají další pranostiky kromě již zmíněných. Pak společně rozebereme, co jednotlivé pranostiky znamenají. A jak by se daly ztvárnit jinak. Co třeba výtvarně? Znovu pranostiky dětem přečteme a vedeme je k tomu, aby si je zkusily obrazně představit.

Zadání

Děti, pokuste se nakreslit některou z pranostik, o kterých jsme si vyprávěli. Snažte se text pranostiky převést do obrázku co nejuvěrněji, abychom z obrázku snadněji poznali, o kterou pranostiku se jedná.

Průběh

Děti se aktivně zapojují do motivační diskuze o pranostikách. Spolupracují s vysvětlením významu jednotlivých pranostik. Vyslechnou si zadání a začnou kreslit pranostiku, kterou si samy zvolily. Jelikož se jedná o druhou hodinu po sobě, která je zaměřena na kreslení, klademe větší důraz na detaily, zejména znázornění změn, podmínek a vztahů v pranostice. Jakmile budou s kresbou hotovy, seřadí všechny výtvary vedle sebe. Tentokrát reflektivní diskusi pojmem formou hry. Společně budeme jednotlivé pranostiky ke kresbám přiřazovat. V průběhu diskuze ke každé kresbě připíšeme 2-3 nejčastěji navrhované pranostiky. Autor obrázku nám pak vždy potvrdí, jestli je odhad správný.

Nenápadně tak otevřeme dětem cestu k vcítění se do autorových myšlenek a zároveň je pobídneme k uváženějšímu zamyšlení nad kresbou než jen při pouhém prohlížení. Také se s dětmi zaměříme na obrázky, které ztvárňovaly tutéž pranostiku, rozeberme společně rozdíly. Lépe tak pochopíme tu nekonečnou variabilitu výtvarných děl, kdy tentýž objekt může být vyjádřen mnoha způsoby. Zároveň se pozastavíme nad nesprávnými návrhy pranostik, nemohla by přece jen daná kresba vyjadřovat i tuto druhou navrhovanou pranostiku? Záleží tedy na úhlu pohledu ostatních, na jejich zkušenostech a představách? Znamená to tedy, že ve stejném díle můžeme každý vidět něco jiného? Na závěr se dětí ptáme, jak se jim kreslilo. Zda měly jasnou představu, jak pranostiku ztvární a proto si ji i vybraly? Nebo se pranostika postupně vyvíjela během kreslení?

Pomůcky

Pastelky, fixy, čtvrtky A4, pranostiky

Délka: 45 minut

18. hodina: Zimní mandala

V této hodině obeznámíme děti se základními informacemi o mandalách. V rámci motivace je vedeme k zamyšlení nad magičností tvaru kruhu. Děti budou vytvářet zimní mandaly pomocí rozfoukávání tuše a následným dobarvováním vzniklých obrazců mastnými pastely.

Cíle

Rozvoj smyslové citlivosti: náhodné vytváření linií, tvarů a obrazců pomocí rozfoukávání tuše a následné (již cílené) dotváření obrazce dle své představy.

Práce s tvarem: kruh, kruhová kompozice.

Práce se studenými barvami, uvědomění si, jak na nás tyto barvy působí.

Rozvoj výtvarné představivosti a estetického citu.

Získání základních znalostí o mandalách.

Motivace

Před začátkem hodiny, připravíme na koberci kruh z lana. Pokyneme dětem, aby se postavily podél kruhu. Po té jej obešly po celém jeho obvodu a zastavily se, tam kde si myslí, že je začátek kruhu. Kde vlastně kruh začíná a kde končí? A pokud si já stoupnu

do jeho středu, jak daleko jsou ode mne jednotlivé děti, je snad některé dále či blíže? Jak vlastně tomuto tvaru říkáme? Už jsme tu zmínily kruh a najdete pro něj další názvy? ...necháme děti navrhovat různá synonyma tohoto pojmu. Po té se ptáme. Děti, jestlipak víte, co je to mandala?

Mandala ve staroindickém jazyce (v sanskrtu) znamená kruh – střed. Tento tvar fascinoval lidi již od pradávna. Znamená kruh nebo dokonce magický kruh. Ačkoli toto slovo pochází z východu, samotná mandala prostupuje všemi kulturami jako symbol jednoty a rovnováhy, vyskytující se ve všech dobách i náboženstvích. Mandaly jsou staré jako lidstvo samo. Dětem ukážeme různé typy mandal (např. buddhistické, tibetské). Mandaly se mohou svým vzhledem a použitím velmi lišit. Vždy záleží na autorovi, kultuře a účelu použití. Mandaly se mohou lišit také tvarově např. indická jantra (kruh ve čtverci). Mandaly jsou typické svou symetrií, opakováním symbolů, geometrickými tvary. (Informace o mandalách jsem čerpala z: Wikipedie/mandala. [online]. Poslední editace 13. 3. 2013 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mandala>)

Zadání

My tu dnes takové mandaly budeme vytvářet, přesněji mandaly zimní. Postup je následující. Nejprve uděláte na čtvrtku kruh pomocí kružítka, štětcem nanese te po jeho obvodu větší množství tuše a pak ji brčkem rozfoukáte do vnitřku kruhu. Necháte práce uschnout, po zaschnutí vzniklá prázdná místa mandaly vybarvíte mastnými pately. Jelikož vytváříte zimní mandalu, použijte převážně studené odstíny barev. Jakmile budete mít mandalu dokončenou, nůžkami ji vystříhnete.

Průběh

Během krátkého úvodu vedeme děti k zamyšlení se nad tvarem kruhu a jeho magičností. Po vysvětlení pojmu mandala a pracovního postupu, se děti pustí do tvoření. Jakmile zimní mandaly dokončí, sestavíme všechny mandaly doprostřed kruhu a společně si o nich pohovoříme. Nejdříve probereme mandaly jako takové. Jak na ně působí. Zaměříme se na jejich vzhled, zda mají podobnou velikost, zda mají více linií tuší, či více vybarveného prostoru. Jestli je při prohlížení libovolně vzniklých linií něco zaujalo. Jestli jim tvary a linie v mandale něco připomínají. Co v nich vidí? Když se podívají na ostatní mandaly, je nějaká, která je zaujala a čím? Jak na ně malování

mandaly působilo? Věří tomu, že některé mandaly mohou mít i léčebný účinek? A čím to asi může být? Zda mají zájem někdy příště znovu vytvářet mandaly, popřípadě jaké? Dále se zaměříme na proces tvorby. Co je zaujalo na rozfoukávání tuše. Jak děti vnímaly náhodný vznik linií, tvarů a obrazů? Měly chuť do toho zasáhnout kresbou? Nebo byly zvědavé, jak to dopadne? Jak se jim pracovalo jen se studenými odstíny barev? Jak na ně studené odstíny barev působí? Jak bychom je mohli lépe popsat? Co myslíte, který odstín působí až mrazivě, který naopak tepleji? Chtěl to někdo nechat úplně celé nevybarvené? Co myslíte, kdyby uměly vaše mandaly mluvit, co by vám chtěly říct?

Pomůcky

Tuš, štětce, nůžky, brčko, mastné pastely, kružítko

Délka: 40 minut

19. hodina: Rozkvetlá louka v zimě

V této hodině necháme zasněženou krajinu rozkvést. Budeme pracovat s muchláží. Půjde o kolektivní práci.

Cíle

Práce s plasticitou objektu.

Rozvoj výtvarné fantazie a tvořivosti.

Vyzkoušení si nové techniky.

Procvičení jemné motoriky.

Podpora spolupráce.

Motivace

Děti, představte si, že u nás ve třídě sněžilo, podívejte se. Vidíte, celá plocha koberce, kde obvykle sedíme, tvoříme či povídáme je zasněžená (předem jsme ji pokryli archy bílého papíru). Vypadá to jako jedna velká zasněžená louka. Co kdybychom ji trochu prozářili? Co vy na to? Co může takovou louku zpestřit, obveselit nebo rozzářit? Jak by asi vypadala zasněžená louka, která by najednou rozkvetla? Děti, pomůžete této zasněžené louce rozkvést?

Zadání

Dnes použijeme techniku, která se jmenuje muchláž. Jedná se o práci s kousky papíru, které se zmuchlají do malých kuliček a z nich pak pomocí lepením na podklad se dají vytvářet různé obrace. V dnešní hodině budeme takto vytvářet květinčky, které budou díky této technice plastické a lépe na rovné ploše vyniknou. Budete tedy muchlat proužky krepového papíru do malinkých kuliček a ty pak budete lepit na naši rozlehlou „zasněženou“ plochu. Ještě než se pustíte do muchlání, na ploše si nejprve tužkou načrtněte květiny, ty pak vyplníte zmuchlanými kousky papíru. Zde máte různé barvy krepových papírů, odstříhnete pruh (široký cca 2,5 cm), z těchto kroužků trhejte kousky (dlouhé cca 10 cm), jednotlivé kousky pak zmačkejte do kuličky a libovolně vyplňte obrys načrtnuté květiny. Zkuste kousky více či méně mačkat a pozorujte, jak se to mění, můžete tak udělat různé druhy květin.

Průběh

Po krátké motivaci a vysvětlení postupu se děti pustí do práce. Jedná se o kolektivní práci, necháme na nich rozdělení činností, zda si každý vytvoří sám jednu květinu, nebo budou pracovat kolektivně. Snažíme se vést děti k tomu, aby pracovaly tak, aby si navzájem své květinčky neničily, aby spolupracovaly a uměly se domluvit. Jakmile s tvorbou skončí, rozestoupíme se okolo louky a budeme si o ní povídat. Nejprve se zaměříme na její vzhled. Jak na děti působí? Zaměříme se na rozmístění květin, vyskytují se na louce rovnoměrně nebo jsou spíše ve skupinkách či jednotlivě. Dále si všimneme velikosti, barev a druhů jednotlivých květin. Jaká by jim vymyslely jména? Pak se zaměříme na tvorbu samotnou. Jestli pracovaly samy či společně. Domluvily se vždy, aby si navzájem neničily své výtvořky? Vyzkoušely si různé způsoby mačkání? Jak se to projevilo na květu? Čím je zaujala tato technika? Co by se takovouto technikou ještě dalo vytvořit? Po té se děti zují a mohou se opatrně po louce projít, tak aby neponičily květy. Cítily se jako na louce? Jak na ně působilo, že je louka bílá – zasněžená? Jak se jim chodilo po „jejich vlastní louce“?

Pomůcky

Krepové papíry, lepidlo, štětce na nanášení lepidla, tužka

Délka: 40 minut

20. hodina: Zima versus jaro

V této hodině volně navážeme na jarní tematiku předešlé hodiny tentokrát v souvislosti v porovnání se zimou. Jedná se o abstraktní malbu prstovými barvami.

Cíle

Rozvíjení smyslové citlivosti pomocí abstraktního vyjádření vizuálních a sluchových podmětů.

Učení se výtvarnému vyjadřování emocí, pocitů, nálady a osobních zkušeností.

Uvědomění si rozdílných pocitů v nanášení barev na papír rukou. Přímý kontakt s dílem, lepší možnost pro vyjádření.

Získání vlastního názoru na tu tuto techniku (záliba či nelibost).

Práce s barvami, vyjádření změn a vztahů v přírodě (tentokrát pomocí abstrakce oproti kresbě u pranostik v obrázku).

Motivace

Zima už začíná být dlouhá a už se určitě všichni těšíte na jaro. Až bude hezčí počasí, bude déle vidět, keře začnou pučet, květiny rozkvétat a vše se začne probouzet. Máme konec ledna a zima nás určitě ještě chvíli potrápí ale i potěší např. sněhem. Ale co kdybychom do naší třídy pustili dnes jaro? Jde to vůbec? Uprostřed zimy mít jaro? Samozřejmě, že to jde. Namalovat a představovat si přece můžeme cokoli a kdykoliv. Nejprve si chvílku přiblížíme zimní počasí. Chvilku si s dětmi povídáme o zimě, pak jim pustíme hudbu. Pozorně poslouchajte hudbu, kterou vám pustím (zvuky meluzíny, sněhu, větru, deště). Co všechno v zimě cítíme, jak ji prožíváme? Pak děti malují dle zadání.

Po té si společně pustíme hudbu laděnou jarem (ptačí štěbetání, zvuky mlád'átek, šustění listů, proudění vody v potoku), co všechno se na jaře mění, jaké převažují barvy, jak se cítíme? Chvilku si s dětmi o jaru povídáme. Pak děti malují dle zadání.

Zadání

Po navození zimní atmosféry – zde máte prstové barvy a namalujte zimu, před malováním na chvílku zavřete oči a zaposlouchajte se do zimních zvuků, promítejte si zimní krajinu, po té se pokuste vyjádřit zimu.

Po navození jarní atmosféry – teď když jsme do třídy vpustili jarní vánek, pokuste se jinými barvami namalovat příchod jara. Pozor, nemalujte jej ale odděleně od zimy,

nezapomeňte, že zima pomalu ustupuje a nastupuje jaro. Přechod je plynulý, pomalý ale přeci jen zřetelný. Snažte se to vystihnout.

Průběh

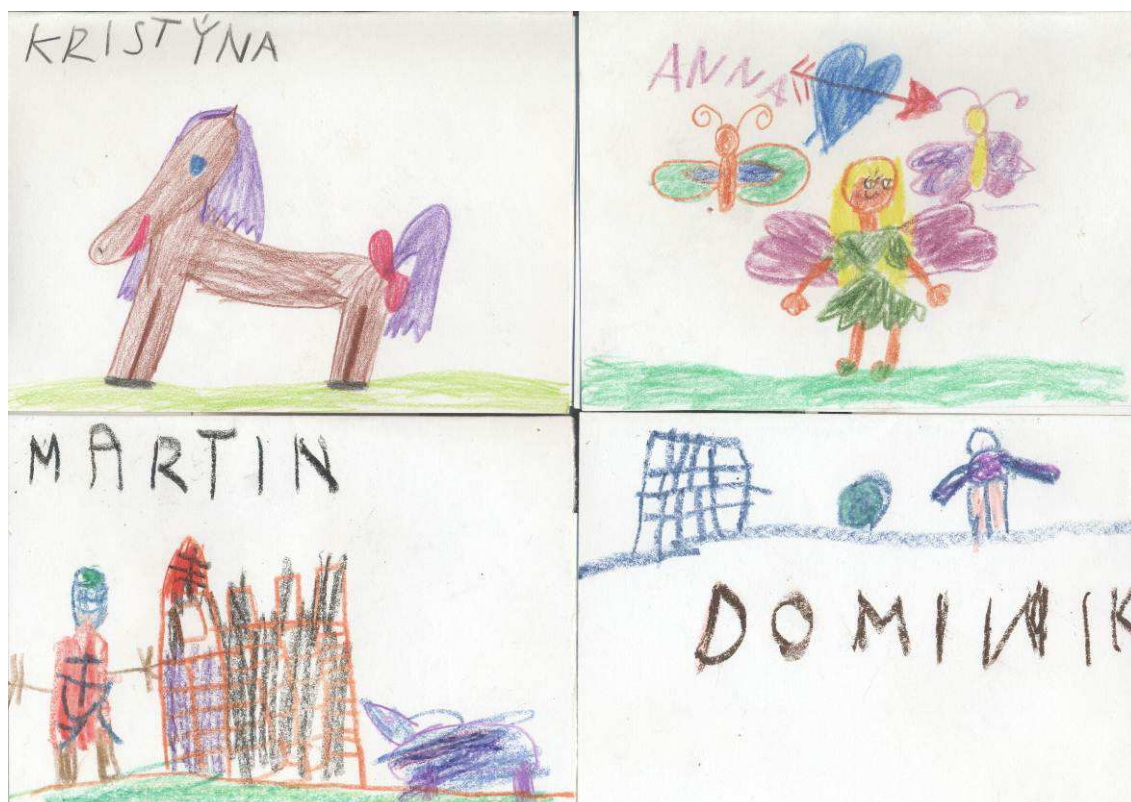
Děti dle zadání abstraktně vyjadřují nejprve zimu a po té příchod jara. K navození atmosféry použijeme zvukové nahrávky a krátkou diskuzi. Jakmile děti své práce dokončí, sedneme si kolem rozložených prací a budeme si o nich povídat. Jak vypadají, jak na nás působí? Kde více zavládlo jaro a kde spíše zima? Podle čeho soudíme? Nejprve společně malbu probereme a pak se zeptáme daného autora, jak to zamýšlel. Dále se zaměříme na techniku, oslovila je? Jak se jim malovalo prsty? Pocítily nějaké rozdíly oproti malování štětcem? Jaké? Jak vnímaly hudbu, pomohla jim k lepšímu prožitku? Co se jim během práce vybavilo?

Pomůcky

Prstové barvy, vlhké ubrousky (hadříky) k utírání rukou, čtvrtky A3, A4, zvukové nahrávky s jarními a zimními zvuky

Délka: 45 minut

Ukázky vizitek vytvořených v rámci seznamovací hodiny ve školní družině

Obr. č. 1: Ukázky vizitek (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 2: Ukázky vizitek (2012), fofo archiv autorky

Obr. č. 3: Ukázky vizitek (2012), foto archiv autorky

Práce dětí v rámci skupinového kreslení ve školní družině

Obr. č. 4 : Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 5: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 6 : Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 7: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 8: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 9: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 10: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 11: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 12: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 13: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 14: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 15: Skupinová kresba (2012), foto archiv autorky

Práce dětí ze školní družiny v rámci hodiny Obraz pro potěšení Měsíce

Obr. č. 16: Dramatizace motivačního příběhu (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 17: Začátek tvorby obrazu (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 18 a č. 19: Tvoření obrazu (2012), foto archiv autorky.

Obr. č. 20 a č. 21: Dokončovací práce na obrazu (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 22 a č. 23: Výsledný obraz z přírodnin pro potěšení Měsíce (2012), foto archiv autorky

Práce dětí ze školní družiny v rámci hodiny Pavučina plná vzkazů pro Měsíc

Obr. č. 24 (vlevo): Tvoření pavučin (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 25 (vpravo): Tvorba pavučiny (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 26 (vlevo): Pavučina – kapky rosy (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 27 (vpravo): Pavučina (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 28: Pavučina – vzkaz Měsíci (2012), foto archiv autorky

Práce dětí ze školní družiny Kam se schovávají brouci dětí

Obr. č. 29: Obtisk listů (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 30: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 31: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 32: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 33: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 34: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 35: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 36: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 37: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Práce dětí z mateřské školy v rámci hodiny Obraz pro potěšení Měsíce

Obr. č. 38: Průběh tvorby obrazu pro potěšení Měsíce (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 39: Průběh tvorby obrazu pro potěšení Měsíce (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 40 a č. 41: Průběh tvorby z přírodnin 2012, foto archiv autorky

Obr. č. 42 (vlevo): Obraz v průběhu tvorby (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 43 (vpravo): Dokončený obraz pro potěšení Měsíce (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 44: Ztvárněný skřítek Podzimníček (2012), foto archiv autorky

Práce dětí z mateřské školy v rámci hodiny Kam se schovávají broucci

Obr. č. 45: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 46: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 47: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky

Obr. č. 48: Kam se schovávají brouci (2012), foto archiv autorky